

FUNDAȚIA ECOLOGICĂ „DIMITRIE CANTEMIR”
GRUP ȘCOLAR PREUNIVERSITAR – IAȘI
ȘCOALA POSTLICEALĂ ETNOGRAFIE ȘI FOLCLOR

Portul popular barbatesc si dansurile din Pețelca - jud. Alba

ÎNTOCMIT,

SÁNDOR ÁGNES ADRIEN

-anul 2001-

Port popular bărbătesc si dansurile din satul Pețelca – județul Alba

Satul Pețelca se găsește la mijloc de drum între Aiud și Teiuș, pe malul stîng al râului Mureș.

Una din cele mai importante caracteristici a portului popular din satul Pețelca este simplitatea.

În lucrare încerc să fac cunoscut portul popular bărbătesc. Portul popular bărbătesc se compune din următoarele piese: cămașă, izmene, cioareci, curea lată, cheptar, laibăr, suman, huios, cojoc, bondă, glugă, opincă, cizmă, șapcă, clop.

Cămașa

La începutul secolului XIX. cămășile erau croite fără guler avînd doar o bentiță cusută cu ornamente și cu mânecile largi. Mai ales ciobanii au păstrat și în zilele noastre cămășile cu mânecile largi, pentru că în timpul mulsului este mai ușor de suflecat.

În jurul anului 1920 au apărut cămășile cu guler și cu pumnișori. Cămășile croite cu pavă pentru umăr și încrețite la gât se legau la gât și la mâneci cu șnur , doar prin anii 1930 au apărut nasturii din porțelan.

Izmene

Izmenele erau făcute din trei lățimi. La mijloc între craci se bagă un petec de formă pătrată pentru fund. Izmenele de purtat se confecționeau din cânepă, iar cele de sărbătoare din lână urzită sau din lână bătută cu in. La talie făcea un tiv și se lega sfoară.

Cioareci

Înainte primului război mondial peste izmene bărbații îmbrăcau cioareci din pănură tivită. Cioarecii erau croiți din două lățimi, dintr-o lățime tăindu-se un crac. Acoperitul era o bucată de forma pătrată din postav, care era pusă la deschizătura din față, întrecinul pentru fesă și față, folosind la acoperirea tăieturii.

În anii 1920 mulți au început să poarte cioareci de culoarea gri. Cioarecii ca și alte piese de îmbrăcăminte mai simple se confecționeau acasă în săptămânile dinaintea Crăciunului. Croitorul din sat doar le croia, contra servicii. Cioarecii mai noi cu acoperitor în față, cu buzunare le croiește doar croitorul din sat.

Curea lată

Cureaua lată de 12-20 cm cu 3-4 catarama se folosea pentru a “ține” mijlocul. Bărbații strîng cămașa cu ea și cureaua este bogat ornamentată.

Cureaua lată de obicei se cumpăra din bâlciuri de tăbăcarii din Bistrița sau Tg.-Mureș.

Cheptar

Vesta ce se purta peste cămașă era “cheptarul înfundat” confecționat din piei de miel, care se încheia lateral.

La începutul secolului XIX apar cheptarii mai largi cu nasturi în față.

Cheptarele lungi până la șolduri care se purtau la muncă erau mai simple, cele purtate de sărbători erau încărcate cu elemente decorative, iar oamenii mai înstăriți purtau cheptare ornamentate mai deosebit. Cheptarele mai simple erau confecționate de oricare cojocar din sat.

Laibăr

În anii 1930 tinerii au început să poarte în loc de cheptar, laibăr. La începutul secolului, laibărul era confecționat din postav alb și legat la gât cu șnur, prin anii 1920 laibărul de culoarea gri și negru era mai uzual, iar croiala laibărului s-a schimbat.

În zilele noastre laibărul este croit cu buzunare, cu nasturi în față și cu guler răsfrânt.

Suman

Sumanul confecționat din postav negru era purtat peste cheptar în timp de iarnă.

Sumanele evazate, cu guler au fost confecționate de sumănari. Postavul era cernit de obicei acasă în fiertura din coaja de arțar, șovârf și piatră vânătă, sau veneau cei din Ibănești (comună aflată în zona Dealurilor Mureșului, pe râul Gurghiu) și strângeau pânzele și stofele pentru vopsit.

Huioș

A apărut în ultima parte a secolului XIX și înlocuia sumanele. Huioșul cu guler și ornamentat cu șnur negru sau albastru la partea de jos și la mânecă, era făcut din postav alb țesut în casă.

Apare huioșul de culoarea gri, care era obiect de discuție în sat: “Ce-i mă Ioane, te-ai îmbrăcat în piele de măgar?” După al doilea război mondial huioșul gri era foarte răspândit, dar din păcate în zilele noastre se poartă în locul lui , jersey.

Opinca

Până la mijlocul secolului XIX opinca era încălțăminte folosită la muncă. Opinca se confecționa din piele de vacă sau din talpă de piele tăbăcită. Cei săraci aveau grijă și de opinci, astfel vara umblau desculți.

Sub opinci vara se purtau obiele din pânză, iarna obiele de lână înfășurați deasupra cioarecilor și legați cu fâșia de piele (șnur) a opincii.

Cizma

Pe vremuri cizma se folosea doar de sărbători și iarna. Cizmele erau purtate de flăcăi prima dată când urmau să se însoare. Erau simple și interesant este faptul că ambele cizme erau la fel (nu exista una pentru piciorul drept și una pentru piciorul stâng).

Cizmarii făceau cizme cu cusătură laterală, cu carâmb moale cu șnur, cu nasture de piele și în loc de tocuri doar cu potcoavă.

După anii 1940 lângă cizme mai purtau și cizme cu carâmb scurt, sau bocanci de piele.

Clop

Bătrânii purtau părul lung prins în spate, tinerii din anii 1920 purtau părul tuns. Vara din cauza căldurii se poartă și azi clop de paie legat cu o panglică de culoarea maro.

Clopul de păr purtat de sărbători se cumpăra și se cumpără de la oraș.

Pe timp frigos se poartă șapcă de blană cu vârful în afară.

Costumul popular azi se poartă mai rar, doar cu ocazii speciale: sărbători religioase, nunți, doar câteva piese a costumului popular sunt purtate mai des, ca: clopul de paie, șapca, laibărul și cămașa.

Dansurile cunoscute în satul Pețelca sunt:- Haidău (de ponturi);

- de purtat;

- zdrăncănita.

Cele trei dansuri nu se aseamănă, cu totul că se pot dansa și pe aceeași melodie.

1. Haidău

Dansul se poate clasifica în clasa dansurilor de tip “Cete ardelenesti-de bătă”, deoarece la dans se folosește și bâta ca element, obiect ajutător.

Este un dans specific bărbaților este alcătuit din două părți, prima parte constă în deplasarea dansatorilor în cerc, a doua parte este un dans alcătuit din diferite figuri executate pe loc.

Dansatorii sunt așezați în cerc cu fața spre direcția de deplasare (contrar acelor de ceasornic). Bâta este ținută în mâna dreaptă și se ține în mână fără să se sprijine de pământ. A doua parte este un dans dansat pe loc, iar bâta capătă un rol important, dansatorul se sprijină de ea. Ponturile, figurile sunt variate, diferă de la dansator la dansator, însă se poate preciza că se dansează pe trei nivele aceste figuri:

- figurile se pot efectua dansatorul se lasă pe genunchiul drept, se sprijină de bâta, iar cu piciorul stâng execută rotiri, bătute;

- figurile sunt executate în poziție verticală, bâta fiind reazemul dansatorului (în coreografia bărbatului se poate sprijini de femeie, ținându-i mâna);

- cele mai arătoase figuri, sunt cele acrobatice executate în aer, ori cu un singur picior, ori executând “foarfeca”.

2. De purtat

Este dansul care se regăsește și în alte regiuni, însă are totuși un caracter aparte: dansatorii sunt așezați în cerc închis, orientate pe direcția circumferinței cercului, dar nu în perechi, ci un bărbat ține cu ambele mâini câte o femeie. Fiecare dansator “poartă” două dansatoare. Nu este un dans complex, mersul este întrerupt de rotirea celor două dansatoare, înspre bărbat.

3. Zdrăncănița

Este dansul care se dansează în pereche fără să fie importantă faptul cum se așează perechile unul față de celălalt. Perechea se învâртеște în ambele direcții schimbând direcția prin pași simpli, mărunte (trei la număr), totdeauna accentul fiind pe piciorul dinspre partenerul de dans. Bărbatul ține umerii fetei, mâna fetei dinspre bărbat este așezat pe umărul lui, iar cealaltă mână este așezat pe brațul bărbatului.

Aceste dansuri sunt specifice satului, din păcate în alte localități nu s-a păstrat aceste dansuri în original.